

Trajtler Gábor orgoná-
estje a domban ma, hétfőn
este 8 órakor.

Balogh Péter grafikus-
művész emlékkiállítás a
Sajtóház művészklubjában
— augusztus 20-ig.

XXV. Szegedi Nyári Tár-
lat a Móra Ferenc Múzeum
Képtárában — szeptember
21-ig.

Orosz János festőművész
grafikái a Bartók műve-
lődési központban — au-
gusztus 20-ig.

Paálki Ferenc festőmű-
vész grafikái a Bartók mű-

velődési központban — au-
gusztus 20-ig.

Szent-Györgyi Albert Sze-
geden, Dokumentumkiállít-
ás az egyetem központi
épületében — augusztus
20-ig.

Liszt Ferenc-emlékkiállít-
ások: a Somogyi Könyv-
tárban és a Herman kollé-
giumban.

A Móra Ferenc Múzeum
állandó kiállításai: Móra-

emlékszoba; Lucs-képgyűj-
temény; Csongrád megyei
parasztbútorok és viseletek.

Szeged múltja, jelene és
jövője. Várostarténeti ki-
állítás a Szegedi Várban.

Kass János-gyűjtemény
(Vár u. 7.).

Fotográfiák Szegedről,
szegedieknek. Kiállítás a
Fekete-házban, Somogyi u.
13.

Buday György-életműki-
állítás a Fekete-házban.

Tosca

Sok közünk van hozzá: századunkkal éppen egyidős a Tosca. Motivumnyitányának hírhedt tritonusa (melyet csakúgy tilt a klasszikus összhangzattan, mint mondjuk az Aida sírjelenetében Radames nagy-szeptimjét; de hát ettől izgalmas), a mágikus Scarpia-akkordok borzongató erővel hirdetik a huszadik századot. Alapképleteiben érzett rá Puccini Európa vándoraira: erőszak, kínvallatás, besúgóráccsal körbevasalt rendőrszolgálat — szemben a szabadságszövegével, napóleoni ábrándokkal, a nemes emberi lét, művészet, szerelem megtisztító szépsége iránti forró vágyakozással. A Toscában politikai krimi szövedéke vet árnyékot a templomban lefestett Madonnára. Bizarr, misztikus szinkép, fölzaklatott muzsika — ez menti a Dóm téren Puccini operáját, mely azért nem véletlenül késett soká. Kamara jellege látszik dacolni a körülményekkel, hogy a mű sajátos belső izzásának, drámaiságának sugárzása zárt térben intenzív.

Megél a dóm színpadon, vagy maga alá gyűri az ájer? Ez volt hát a kérdések kérdése, amiért nagyobb tétje támadt a máskori operai bemutatónál: győztesen merészebb távlatokat nyithat a szabadtéri műsorpolitikájában. Amiótt úgy istenigazában persze nemigen félteni — az a népszerűség. Amiótt már az 1900-as római ősbemutató karmestere sem féltette, bár akkor másfajta botránytól tartottak. „Négy vagy öt olyan dolog van benne — így a dirigens Magnone —, ami bármilyen kockázatot magával ragad.” S ez a bizonyos négy vagy öt dolog (képaria, Cavaradossi és Tosca kettőse, Te Deum, Tosca imája, levélárja — soroljam kapásból) azóta is biztos siker. (A viszonylag gyors, 1903-as budapesti keresztelezőről, annak sajtókritikájából hadd idézzek pusztán érdekességként egy bizonyos Kacsóh Pongrátot — szűk esztendővel a János vitéz előtt! —: „a hangszerelése mindig érdekes, sokszor pikáns, néha izléstelen”, meg aztán „soha még darab, ahol annyit hangrangozásnak és lövöldözésnek... puska, harangszó, orgona, kánpad, kvintlépések, csalárlatok, egy sereg szebbnél szebb melódia”. Csupa-csupa szabadtéri rekvizitum tehát. Ha a szegedi játékok műsortervezői pusztán erre hagyatkoztak volna — érthető választás.) Itteni esélyei okán sincs mód most a darab tüzetesebb elemzésére, nagy szükség sincsen rá. Maradjunk annyiban, Puccini zenéje méhében hordozza a feszültséget, drámaiságot; dallamai, effektjei, ritmusai lélektani indítást, helyzeteket, karaktereket világítanak be — szabad tilén sem tévesztik hatásukat, élni lehet velük.

Forray Gábor mindenestire előrehozza a díszleteket, majdhogynem a rivaldához. Jó okkal: ha már a dómot valószínűleg ki nem fordíthatja, legalább sziluettnévé maradjon távolságtartása. Megrajzol elébe egy belső teret, a római Szent András székesegyházét, a színpadi szélesség jó kétharmadában, enyhe félkörívben, mögötte széles járással, ami lényegesen csak a Te Deumnál funkcionál. (Kap is emelkedettséget, tömjénfüstöt, hátfényt, látványt.) Ugyanez a képlet marad a második rész Farnese-házánál. Scarpia szobájához, melynek ajtaja a vallatóteremre nyit hátra; mellük pakolják be, a színpadban maradék egyharmadára, állandó játéktérnek az Angyalvár szegletét. Teszi mindezt Forray abból a

hanhat közvetlenül a folyóba, de hát ez itt dramaturgiai szörszálhasogatás — látványnak sem főlemelő, katartikus, inkább erőszakolt naturalista slusszpoen csupán.

Mondom, eme apró észrevételek mitsem változtatnak azon: érdekes, újszerű megoldást kapjuk egy igen ismert, klasszikus léptékű operának. Békés érdemein mitsem csorbít, hogy láthatóan spekulatív alapon, a helyvonzásában talált rá, úgyis mondhatnók, kényszerűen folyamodott hozzá (közszínházban például nehezen kivitelezhető, hisz a figyelmet is elterelné a lélektani mozzanatokról, a muzsikáról): az eredmény a fonotos, lesz min tipródnunk az esztétikának. Gelencsér Eta jelmezei hagyományos előadások emlékeit nosztalgizálják; helyesen, hisz sok lenne már, ha bárminő aktualizálásokkal cifrázná. Mindössze Tosca első felvonásbeli megjelenése hat kissé szürkének egy ünnepelt énekesnő számára.

Ami a zenei megvalósítást illeti: Oberfrank Géza korrekt, a szabadtéri akusztikus lazaságával bölcsen számoló, jól karbantartott előadást produkál. A kidolgozottság foka e roppant térben persze nemigen kama-tozhat úgy, ahogyan ő szeretné, föl lehet mégis figyelni seregnyi finom megoldására, miközben a hősi színek sem vesznek el: tartása van, ha kell, fojtott iz-
zása az előadásnak. Évekkel korábbi kalandos sorsú operaházi premierjéből áthozta fordítását, s át a hátról két vezető szolista: B. Nagy Jánost, Miller Lajost. Hozzájuk társul a fiatal Dénes Zsuzsanna, szegedi operisták karéjában — szerencsés összeállítás. Szerencsés, mert a főszereplők hangjának karaktere, zenei intelligenciája, beállítottságuk feltétlen muzikalitása olyan rokonvonásokat mutat, melyek ab ovo egységes színtő-nusát ígérnek a zenei palet-tának.

Azon persze lehet vitatkozni, vajon Dénes Zsuzsához nem érkezett-e túl korán a nagy megterhelést je-

Szorongással született ez a szabadtéri Tosca-premier, várakozás felettj eredménnyel járt. Ha a rivaldafény nem lövi szembe a közönséget kelletkorán, soká eltapsol még az élményből ocsúdva, mert áhitatot érzett... És hát, nem áhitatot várt?

Nikolényi István

Scarpia: Miller Lajos és Tosca: Dénes Zsuzsa a második felvonásban

Cavaradossi

Levélárja: B. Nagy János

Tíznel is több esztendeje, hogy operafesztivált rendeztek Szegeden. A pécsi, debreceni és a szegedi társulat mellett természetesen itt voltak a budapestiek is. A Manon Lescaut akkori főszereplője, B. Nagy János emlékeztet Des Grieux-t ajándékozott a közönségnek. Most ismét Szegeden, a szabadtéren énekel. Már a próbákon látszott, Cavaradossi-ja sem egykönnyen feledhető...

Rég járt erre felé.

Jöttem volna hamarabb is... Most Oberfrank Géza-nak és Békés Andrásnak mondhattam igent.

Dolgoztak már együtt?

Oberfrank Gézával épp az operaházi Tosca-bemutató. Kellemes emlékeim maradtak róla. Félkész munkát nem enged ki a kezéből — aki kedveli ezt a stílust, eredményesen tud együttműködni vele. Magam is szeretek úgy színpadra lépni, hogy minden rendben legyen.

Úgy hírlik, mostanában külföldön szerepel.

Hat évvel ezelőtt szerződtem Düsseldorfba. Azóta a budapesti mellett a kinti operaházak is tagja vagyok.

Milyen szerepkörben?

Ami hozzám illik: spinto-tenor, Verdi- és Puccini-darabokban.

Ez is tetszik a legjobban?

Igen. Szerintem azt csinálja mindenki, amire az alkata predesztinálja. Könnyű testű súlyemelő ne emeljen nehezet és fordítva.

Mióta csinálja?

Tizenhat éve tartozom a pesti Operához, de huszonegyedik éve vagyok zenei pályán. A Honvéd Művészegyüttesben kezdtem, kórusban, csakúgy mint Illosfalvy Róbert, Réti József. Négy év következett az Állami Népi Együttesben, majd 71-ben próbaéneklés az Operában. Az első szerepem, a Carmen Don Joséja, siker volt.

(Szólítják: a próba Cavaradossi kintzati jeleneténél tart.)

Hü, a kottám, itt ne felejtsem — mondja még, s elsiet. Hamar hallani a színpad mögül: „Ó, jaj!...” Ártatlan, szívet tépő hangon jajgat a hős, ám közben szöveget üt a fejembe: kotta, előadasközi napon? Hisz az imént mondta, szereti, ha minden kész... Integét, már jön is. Csibészesnek tűnik, ahogy hunyorít, folytathatjuk.)

A kotta... Szóval, hogy is van ez?

Ó, csak megszokás — mosolyodik el. — Azt a részt, amikor úgysem lát-szom, mindig kottából énekelem. Talán kabalából — teszi hozzá. — Cavaradossi az egyik legkedvesebb sze-

repem. A zenéjét imádom, a cselekmény érthető, akár a mai napokra is átruházható.

— Képes hetilapunkban a magas hangok művészetéről beszélgetett Önnel egy újságíró. Tenoristának ez központi kérdés lehet. Arulja el, a magasság mennyire függ az énektechnikától?

Nézze, vannak született hangok, akkor csak a meglévőt kell csiszolni. Sok kolléga éveken nem tudja eldönteni, tenor-e vagy bariton, ilyenkor sokat segít a technika, mi legyen belőle. Hál' istennek, nekem a magasság sohasem okozott problémát. Gyerekkoromtól kezdve életemem az éneklés. Mint dohányosnak a nikotinéség, úgy voltam vele, nekem énekelni kell... Ilyen volt a hangom kiskoromtól. Szerencsésen átvészeltam a mutálást, s ilyen maradt. Volt tanárom, aki helytelen technikát erőltetett, jól ki-fulladtam. Kerestem másikat, aki helyrehozta a hibát. Mert a rossz beidegződést nagyon nehéz korrigálni.

Mostanában nem hiszem, hogy akadna javítanivalója...

Igazából életünk végéig kellene foglalkozni hangképzéssel. Meg kell tenni mindent, hogy a hang ápolat legyen, bármikor tudjam használni. Két éve például épp a Balatonon horgásztam, mikor telefonon kerestek Nyugat-Berlinből: másnap délbem próba, Simon Boccanegra... Az énekes úgy éljen, hogy ennek szolgálatába állít mindent, ne dohányozzon, ne igyon hideget, ne egyen túl fűszeres ételeket. Hozza mindig a legjobb formáját, hiszen nem mondhatom a közönségnek, nekem Zürichben olyan, de olyan sikerem volt... Minden este bizonyítani kell.

A próbákon sokszor csak „markirozot”, nem teljes hanggal énekel. Honnan tudja ilyenkor a karmester, a rendező, hogy jól csinálja-e?

Azzal már akkor tisztában van, amikor meghív a szerepre... Ha tehetjük, markirozunk. Az éneklés komoly fizikai munka a hangszalagoknak, óvjuk, ha lehet. A cél, hogy a premieren legyen a legszebb, a közönségnek. Nekik énekelünk, nem magunknak.

Ilyen fénylő, hajlékony hangért sokan mit nem adnának... Önnek élmény a saját éneke?

Nem szeretem magam visszahallgatni, mindig találok valamit, amit másképpen csinálnék. Az igazi élmény — a taps. Boldogító érzés. A színpadon nem is arra figyelek, hogy énekelek, hanem élem a pillanatot, ahol a darab tart. Akárhányadszor is, ugyanolyan intenzitással.

Szeged után merre vezet az útja?

A Balatonra megyek horgászni. Szeptemberben Rigoletto-felvétel a tévében, meg bécsi vendégszereplés vár.

Nemrég jelent meg szólólemez, amely egyöntetűen elismerő kritikát kapott külföldön. Sokan Pavarottihoz hasonlították.

Látja, ezeket nem is olvastam, a jó kritika valahogy kimarad az ember látószögéből, de a rosszról biztosan tudomást szerez. Ha mást nem is, azt elküldik. A lemezről jut eszembe: a boltokban sehol nem látom magyar művészek felvételeit, legfeljebb ósrégieket. Düsseldorfban, Kölnben ott sorakoznak a polcokon a magyarok, itthon miért nem?

Varju Erika